

Den historiske Classe.

Geheimelegationsraad og Professor *Brøndsted* har forelæst Selskabet en Afhandling om Öen *Leukas*:

I de første Aarhundreder efter den Tidsalder som Hellenerne selv kaldte den heroiske, og endnu til Homers Tid, synes den Halvö som siden kaldtes *Leukadia* eller, efter dens vigtigste By, *Leukas*, intet bestemt Navn at have havt. Homer nævner blot *Nerikos* (senere *Neritos* og endelig *Leukas*) som en anseelig Stad paa den Jordtunge der forbandt Halvöen med Fastlandet^(a) og som underlagt det Kefalenske Rige eller Odysseus' Besiddelser af hans Fader *Laertes*. Af det *Strabo* angiver^(b), tildeels efter *Aristoteles* ^(c) fremgaaer det som upaatvivleligt, at ligesom et ældgammelt og, som det synes, med Karerne beslægtet Folk *Lelegerne*, til de hellenske Stammers Indvandringstid i Europa, og endnu længe efter denne Tidspunct, var vidt udbredt i de sydvestlige Provindser af det, siden, hellenske Fastland, især i Akarnanien og Ætolien, saaledes har ogsaa en lelegisk Stamme havt denne Halvö i Besiddelse til den iliske Periode (den trojanske Krigs Tid) og det *Nerikos* eller *Neritos* (siden *Leukas*) som *Laertes*, Odysseus' Fader, indtog og lagde under det Kefalenske Rige, var upaatvivlelig en *Lelegisk* Stad. Overalt udslettedes aldrig, til Grækernes Tid, Eiendommelighederne af de oprindelige (autochthone) Folkefærd: de lelegiske Stammer i disse vestlige Provindser, Akarnanien og Ætolien, uagtet Hellenernes store Indflydelse paa disse Lande igjennem alle de historiske Aarhundreder. Desligeste tabte sig heller ingensinde den ældre, epirotiske og pelagiske Nationalitet i de nordlige Provindser: i det egentlige Epiros og i Thessalien, endskjönt Hellenernes Overvægt, først deres Vaabens Magt og siden deres Industrie og Cultur, gave ogsaa disse Lande et andet Udseende i de historiske Aarhundreder og udviklede dem i deres egne (Hellenernes) politiske Forhold.

(a) Odysseens 24 Sang, v. 377.

(b) *Strabo* Geogr. VIIde Bog pag. 321 af Casaubonus' Udgave.

(c) Et af de største Tab for os, i Henseende til Kundskab om Hellenernes ældre politiske og statsborgerlige Forhold, er det af *Aristoteles*' vigtige Værk om Staterne (*πολιτεῖαι*), hvori denne store Skribent havde fremstillet over 150, maaskee over 200 hellenske og ikkehellenske (barbariske) Staters Organisation, Love og Indretninger. Jævnfør hvad *Cicero* herom yttre; *de finibus* i Vte Bogs 4de Capitel

Hvad denne Halvö, *Leukas*, angaaer, da synes den først i det 3de Aarhundrede før vor Tidsregning at være helleniseret eller indlemmet i hellensk Almeenvæsen og Colonialforhold, da *Korinthier*, udsendte (siger *Strabo*) at *Kypselos* og *Gargasos*, indtog Halvöen, besatte *Nerikos*, forflyttede denne By fra Isthmen, hvor den tilforn laae, lidt sydligere ind paa Halvöens Bjergkyst, og gjennemskar Isthmen selv for deres Handels Skyld, nemlig for at opnaae en kortere og mindre besværlig Sejlads især til deres vigtige Colonier *Anaktorion* og *Ambrakia*, som vare anlagte kort Tid tilforn. Korinthierne gæve nu Jordtungen, hvor *Neritos* tilforn laae, Navn af den *Gjennemskaarne* (Διώρυγτος), og den lidt sydligere henflyttede By Navnet *Leukas*, efter det beröimte vestlige Forbjerg *Leukata*, som siden omtales af Forfatteren, og som baade i den antike Tid og endnu er Öens störste Mærkværdighed.

Begge Navne, baade Isthmens, *Dioryktos* (af Kanalen), og Byens forandrede Navn, *Leukas*, bleve aldeles almindelige og findes overalt hvor disse Egne omtales hos hellenske og romerske Forfattere. Grækerne kalde endnu stedse Öen og Byen *Leukáda*. *Agia-Maura* kaldes blot Fæstningen, anlagt paa Ruinerne af et gammelt Kloster som bar denne Helgenindes Navn.

Siden Besættelsen af *Nerikos* (senere *Leukas*) af Korenthierne, var denne Öens vigtigste By og hele Öen stedse, indtil Romernes Indflydelse i Grækenland, i et colonialt og afhængigt Forhold til Korinth. Men i Slutningen af det 3de og i Begyndelsen af det 2de Aarhundrede før Chr. Födsel, da Rom kæmpede med Macedonien om Overmagt i Grækenland, det egentlige Stridsæble, var *Leukas* paa en Maade bleven Akarnaniens Hovedstad, hvor Gesandte fra denne Provinds kom sammen for at raadslaae om fælleds Anliggender. Macedonsk Indflydelse (under Philip den III.) var Romerne her ugunstig, og Consulen *T. Q. Flamininus* maatte formelig belejre *Leukas*, som forsvarede sig med störste Tapperhed, indtil Forrædderi, af indfödde Italianere som opholdt sig i *Leukas*, havde overgivet Fæstningen, og Byen maatte lukke under. Romernes afgjørende Sejer over Philip den III (ved Kynoskephalæ i Thessalien, Aar 198 før Chr. Födsel) aarsagede ogsaa *Leukas* og hele *Akarnaniens* Underkastelse. I Henseende til Kanalens Historie er det værd at lægge Mærke til, at Philip den III, endnu i Begyndelsen af det 2de Aarhundrede før Chr. Födsel, gik med sine Krigsskibe igjennem *Dioryktos* (ifölge *Polybios* i Vte Bog); men Forf. finder ikke, at Romerne siden med deres Krigs-

skibe have befaret Kanalen. De locale Angivelser som findes hos *Livius* (i 23de Bogs 16 og 17de Kapitler, i Anledning af det romerske Feldttog mod Philip den III., *Leukas'* Indtagelse o. s. v.) passe fuldkommen til Localiteterne endnu, undtagen at baade Öens Östkyst og Akarnaniens modsatte Vestkyst saaledes ere udvoxede i Strædet, ved Tilsætning eller Opdyngelse af Gruus og Tang i den lange Række af Aarhundreder, at ikke alene al Gjennemfart igjennem *Dioryktos* er aldeles umulig, undtagen for *Monoxyla* og andre smaa fladbundede Baade, men at endog Strædet, i viid Afstand fra Byen, er blevet hvad de Gamle kaldte *λιμνοθάλασσα*, et Havkjer, et ureent, faa Fod høit Havvand, saa at alle Skibe, som komme sydfra og opsejle Strædet, maae ankre langt borte sydlig for Byen og udlosse paa fladbundede Baade og Pramme.

Forf. gik herpaa over til at meddele det Vigtigste om Öens og Byens nuværende Tilstand, hvoraf her ikkun nogle Momenter kunne udhæves. Öens Befolkning er nu kun ringe imod hvad den var tilforn og endnu kunde være; den overstiger neppe 20,000 Mennesker, af hvilke de 5 à 6000 boe i Byen *Agia Maura*, som har et mørkt Udseende, der ikke svarer til den skjønne Natur som omgiver den, og næsten lutter Træhuse, et Bygningsstof, som de, i den moderne Tid, her meget hyppige Jordskjælv have gjort fornødent. Byen har sin skjønneste Prydelse af en dejlig Orange- og Oliveskov som udstrækker sig vestlig for *Sta Maura* hen imod Bjergene. Öens vigtigste Udførselsartikel er *Salt*, som det lave Havvand i Strædet, paavirket af Sommerens Solhede, afgiver i største Overflod. Oranger, Citroner, Figen og andre sydlige Træfrugter frembringer Öen i Mængde, men ingen udmærket Viin, ej heller Korn; dette hente Leukadierne sig nu, som fordem, fra Fastlandet, og Vinen tage de med Rette helst paa *Ithaca*, *Corcyra* (*Corfu*) og *Zakynthos* (*Zante*), som Alle have meget fortrinlige Druer. En stor Mængde af Leukas' Beboere gaae om Sommeren over til Fastlandet, for at hjælpe Akarnanerne med deres Høstarbejde. De betiuge sig deres Løn som oftest *in natura*, i Korn, og komme tilbage om Efteraaret belæssede med *Demeters* gode Gaver, hvilke disse Öboere selv savne. Paa samme Maade hente fattige Zantioter sig deres Korn, ved Sommerarbejde nemlig hos deres Gjenboer, *Moreoterne*, paa Elis' kornrige Sletter.

Kastellet *Sta-Maura* er i en Afstand af $\frac{1}{4}$ Mil eller lidt mere fra Byen, naar man nemlig gaaer den sædvanlige Vej paa Jordtungen som løber

i nordöstlig Retning hen imod *Dioryktos*; men for Fodgængere skyder en kortere Vej tværs over Lagunen, paa en gammel Vandledning som, i en Højde af 2 til 2½ Alen over Vandfladen, paa 366 Arkader tilforn har tilført Kastellet sit Drikkevand. Denne Vandledning er ikkun halvanden Alen bred paa Overfladen og uden noget Slags Rækværk. *Spon* fortæller i sin Rejse, hvorlunde han med Skjelven kom ad denne ophøjede Steensti; Forf. forekom den ikke saa farlig; men vistnok maa Den, som foretager denne Spadseretur, ikke være svimmel; ellers er han udsat for at falde i Lagunen, som paa begge Sider omgiver Vandledningen.

Mærkværdigere end noget andet Sted paa *Leukas* er Klippen *Leukata*, især ved det mythiske Ry, som gjorde dette Forbjerg navnkundigt i Oldtiden, og ved de Ceremonier som Sagnet og Folketroen anledigede her. I Nærheden af denne Marmorklippe, som paa tre Sider og i meget betydelig Højde næsten lodret nedskyder i Havet, ere endnu, vel ubetydelige men dog meget kjendelige Brudstykker og Substructioner tilbage af det Apollonstempel som de antike Forfattere saa ofte omtale^(d). Dog langt mere, end ved Apollonstemplet, var denne Klippe navnkundig i Oldtiden ved den magiske Kraft, som Folketroen tillagde denne Localitet, til at helbrede for ulykkelig Kjærlighed. Et Spring fra denne Klippe ud i Havet ansaaes nemlig som et radicalt Middel mod ulykkelig eller forsmaaet Elskovs Kummer. Derfor kaldtes Klinten almindeligen *de Elskendes Klippe* (τὸ ἄλμα τῶν ἐρώντων), eller *Klippen, som troes at give de Elskende Ro* (τὸ ἄλμα τὸ τοὺς ἐρωτας παύειν πεπιστευμένον) og Oldtiden nævner os mange berömté Navne af Personer som virkeligen have underkastet sig den farlige Cuur^(e). I Apollonstemplet her var en indviet Rolle eller Bog, hvori de Personer, som kom for at underkaste sig Curen, maatte indskrive sig, med Angivelse af den elskede Gjenstand og de Aarsager som havde fremskyndet den farlige Beslutning; dette var da en Art Skriftemaal. Det synes overalt, at Apollonstemplets Personale har havt Bestyrelsen

(d) Her udhæves ikkun eet Sted, af *Æneidens* IIIde Sang v. 274:

“Mox et Leucata nimosa cacumina montis
et formidatus nautis aperitur Apollo.”

(e) See herom Forfatterens Ytringer i Forklaringen af en mærkelig Gemme i Bjergkrystal, forestillende Digterinden *Sappho*, i andet Bind af hans Værk: *Voyages et Recherches en Grèce*, pag. 282—283.

eller Opsynet ved denne underlige Indretning. At Springet ikke altid gik vel af for Patienten, kan ikke undre os, thi om det end stedse foretoges i stille Vejr og fra et Sted paa Klinten, hvor Søen lige under var dyb nok og aldeles fri for Steen eller Klippestumper; om og de nödvendige Baade til at opfange Patienten vare i Beredskab, saa udfordredes dog, vistnok, baade stærke Nerver og et stærkt Bryst til at slippe vel fra et Spring fra en Höide paa henvend 200 Fod, ud i Havet.

Det Farlige i dette Foretagende antydes ogsaa noksom ved den Maade, hvorpaa det aarlige Offer, som Leukadierne her bragte, forrettedes. *Strabo*, i X^{de} Bog, og flere antike Forfattere tale nemlig om en aarlig Ceremonie, (som dog ikke mere udförtes til *Strabo's* Tid) paa Leukata, nemlig at nedstyrte en, til Döden dömt Forbryder fra denne Klippe, til et Forsonings- eller Uheld afvendende Offer. Men man forbandt dog saa megen Humanitet med Udförelsen af denne Ceremonie, at Forbryderen eller den uheldige Person, som var udkaaren til et saadant Offer, blev ombunden over hele Legemet med en stor Mængde Fjæder og Fuglevinger, endog med levende Fugle, for at formindske Faldets Voldsomhed; slap han vel derfra og blev opfanget af de neden under stationerede Baade, saa formildedes hans Straf til at forvises Landet. Det mangler ellers ikke paa komiske Fortællinger i Anledning af den leukadiske Elskovscur. Saaledes fortæller f. Ex. *Plutarch* (f) om en Spartaner, som havde gjort det Löfte at foretage dette *Salto mortale*, men var bleven bange, da han kom ud paa Klinten. Da man derfor loe ham ud, sagde han rolig: "jeg vidste jo ikke af, at mit Löfte vilde gjøre et andet meget større Löfte fornödent." En senere Samler fortæller om en vis *Diagoras*, som var bleven dödelig forelsket i sin Kjökkenterne, men fandt selv, at denne Passion var uanstændig og vilde helbredes for den ved at vove det Leukadiske *άλμα*; men da han kom til Templet og saae Klinten, blev han bange, reed hjem og ægtede sin Kokkepige. For Resten udsprang denne underlige Overtro og de mærkelige Indretninger ved Apollonstemplet paa Leukata af ældgamle Myther og Sagn, som neppe findes berörte i de Ruiner af den græske Literatur vi endnu have tilbage, undtagen af *Ptolomæos Hefæstions* Sön, med Tilnavn *Chennos*, en Forfatter fra det 2^{det} Aarhundrede

(f) I Apophthegmata Laconica. (Plut. Opp. ed. Francof. in fol. Tom II. p. 236 D.)

efter Chr. F. I Excerptet hos *Photius* af denne Forfatters Værk (g) findes (pag 253 af *Hoeschelii* Udgave af *Photius*) følgende mærkelige Sagn: "Klippen *Leukas* kaldes saaledes efter *Leukas*, een af *Odysseus'* Stalbrødre, en *Zakynthier*, som skal have anlagt *Apollonstemplet* her. Hvo, som nedstyrter sig fra denne Klippe, befries for ulykkelig Kjærlighed, og Aarsagen er denne: Efter *Adonis'* Død søgte den sørgende *Afrodite* overalt efter *Apollon*, for at raadføre sig med ham (som een, med Forudvidenbed og Spaadomsevne begavet Guddom) om sin ulykkelige Kjærlighed; hun fandt *Apollon* endelig i *Argos* paa *Cypren* og udøste sit Hjerte for Guden. Han førte hende til den *Leukadiske Klippe* og bød hende at styrte sig i Havet. *Afrodite* gjorde det, og følte sig strax lettet for sin Længsel og Kummer. Hun spurgte da *Apollon* om Aarsagen til denne magiske Kraft; *Apollon* svarede: fordi selve *Zeus*, da han var forelsket i *Here*, pleiede at komme herhen, og stedse fandt Lindring paa denne Klippe." Vi see af dette Sted af *Ptolomæos* i det mindste saa meget, at de religiøse Sagn, som foraledige hine besynderlige Indretninger paa den *Leukadiske Klippe*, stige op til den fjærneste Oldtids mythiske Traditioner.

Da alle nyere Reisende, som besøgte hiin romantiske Klippe og Ruinerne af *Apollonstemplet*, droge did til *Søes*, og derimod Landvejen, een Dagreise fra Staden indtil det sydvestlige *Forbjerg*, ikke hidtil er beskrevet i nogen trykt Bog, saa foretog Forfatteren, i April Maaned 1820, denne Udvandring fra Staden *Agia-Maura* igjennem Landsbyerne *Exáthi*, *Kuviliò* og *Atháni*, og forbi andre, tildeels paa Bjergene skjönt beliggende Landsbyer: *Epólphisa*, *Sphakiótes*, *Kalamithis*, *Diamigliáni* og *Drágano*. Denne Vej har adskillige, ogsaa med Hensyn paa *Öens* antike Tilstand, mærkelige Punkter, hvilke Forfatteren beskrev i nærværende Afhandling, som sluttede med en nøiagtig Fremstilling af de Ruiner, af *Apollonstemplet* og af andre antike Bygninger, som endnu ere forhaanden i Nærheden af den navnkundige *Marmorklippe*.

Professor *David* forelæste et Brev til Dr. *Villermé* i Paris om Mortalitetens forholdet i Danmark siden Midten af det forrige Aarhundrede, i hvilket han viste, hvorledes dette som Følge af den stigende Velværen, Culturens Fremskridt og en bedre Sundhedspleie har forandret sig omtrent i samme Grad og paa samme Maade som Dødeligheden i Frankrig efter den nævnte Academikers

(g) Under Titel *Περὶ τῆς εἰς πολυμάθειαν καινῆς ἱστορίας*.